

1.
1.
2.
3.
4.

7787/19
SPECIMEN
ANIMADVERSIONVM

DE
SCRIPTORIBVS IVRIS ATTICI
AD

IO. ALBERTI FABRICII
BIBLIOTHECAM GRAECAM

ILLVSTRIS IVRISCONSVLTORVM ORDINIS

AVCTORITATE

P R A E S I D E

CHRIST. GOTTL. RICHTERO

A. D. XIV SEPT. A. C. cIoIoCCLXXXVII

AD DISPVTANDVM PROPOSVIT

IOANNES FRIDERICVS MARGGRAVIVS

KVSTERITIO MISNICVS

LIPSIAE

EX OFFICINA KLAVBARTHIA

SPECIMEN

ANIMADVERSIONUM

DE

SCRIPTORIBUS IVRIS AETICIS

AD

IO. ALBERTI FABRICII

BIBLIOTHECAM GRAECAM

ILLVSTRIS IVRISCONSULTORVM ORDINIS

AVCTORITATE

P R A E S I D E

CHRIST. GOTTL. NUCHTERO

A. D. M. DC. LXX. II. CA. FEBRUARII

ADHIBITVS IN EXAMINE

IOHANNES FRIEDRICH MULLERIVS

AVCTORE

EDITVS

EX OFFICINA KAVARNTIA

ANIMADVERSIONES

AD

IO. ALBERTI FABRICII

BIBLIOTHECAM GRAECAM

Notitia scriptorum iuris Attici, a Fabricio *Lib. II. cap. XIV. §. 16.* suppeditata, cum nimis manca sit atque imperfecta, aliquanto emendatior ac plenior *Bibliogr. Antig. cap. XV. §. 6. p. 737. seq. edit. Paul. Schaffshaus. Hamb. 1760. 4.* nec Mart. Lipenii *Bibliotheca Realis Iuridica*, vbi *Tom. I. p. 560. seq. edit. nouiss. 1757.* scripta ad iurisprudentiam Atticam spectantia enumerantur, hac parte perfectior atque absolutior reperiatur, quas lacunas neque Aug. Frid. Schottus, qui congeffit *Supplementa ac Emendationes Lips. 1775. fol. p. 209.* expleuit: susceptæ a nobis prouinciae ratio postulat, vt, quidquid a renatis litteris ad hunc vsque diem viri docti ad interpretandum illustrandumue ius Atticum vel moliti sunt, vel luci publicæ exposuerunt, diligenter adcurateque indicemus, addito vel aliorum præcipuæ auctoritatis virorum, vel nostro qualicumque iudicio, et sic quasi bibliothecam criticam iuris Attici adornemus, vt, qui postea in hoc litterarum Graecarum genere studium velint industriamque exercere suam, omnia iurisprudentiæ Atticæ subsidia cognita habeant atque perspecta. Nostra autem recensio vt iusto ordine procedat, operæ præ-

A 2

tium

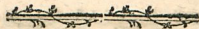
tium existimamus vniuersum iuris Attici adparatum, in certâs classes distributum, distincte describere. Quare omnia, quae in hunc censum veniunt, ad haec quatuor capita reuocare visum fuit. I. *De Legum Atticarum Collectionibus, sive tentatis, sive editis.* II. *De iuris Attici interpretibus vniuersim.* III. *De his, qui singularia iuris Attici argumenta ex instituto pertractarunt.* IV. *De Legum Atticarum atque Romanarum collationibus.*

I.

De Legum Atticarum Collectionibus, sive tentatis, sive editis.

Primo diluculo reuiuiscens saeculo sextodecimo iurisprudentiae Atticae comparuit Pardulphi Prateii *Iurisprudentia vetus, sive Draconis et Solonis, nec non Romuli, Romanorum regis, ac XII Tabularum Leges collectae Lugd. 1559. 8.* inserta Euer. Ottonis *Thef. Iur. Rom. Tom. IV. p. 381—480.* Hoc libro proponuntur I. Δράκωντος, Ἀθηναίων, αἱματώπει νόμοι, Draconis, Atheniensis, sanguinariae leges, numero vndecim. II. Σόλωνος, Ἀθηναίων Ἀρχοντος, ἀξονικοί νόμοι, Solonis, Atheniensium Principis, tabulares leges, numero quinque et octoginta. Successerunt eiusdem *Iurisprudentiae mediae Libri IV. ibid. 1561. 8.* vbi ad calcem p. 391—394. Solonis leges duodecim, in *Iurisprudentia veteri* praetermissae, adiiciuntur. At enim haec collectio, sequenti saeculo repetita a Christ. Woldenbergio in *Principiis Iuris Romani*, libro rudi Minerua compilato, *Roff. 1668. 4. p. 3—38.* non modo perpaucas leges, sed ex impuris quoque fontibus interdum ductas complectitur, ceu recte indicauit Otto *praef. p. XIII. seq.* Confer *Obseru. Sel. ad rem litter. spect. Tom. I. obs. 8.* Nihil tamen fecius exilis Prateii opera vel hoc nomine aliquam laudem meretur, quod excellentiora ingenia ad maius aliquid hoc in genere praestantiusque audendum excitauit, atque hinc laetior deinceps venerandae Legum Atti-

Atticarum maiestati lux adfulsit. Igitur haud multo post primus in Atticarum Legum collectoribus est Henr. Stephanus, qui consilii sui rationem *dedicat. Orat. Vet. 1575. fol. ad Petr. Boulliodum* exposuit his verbis: *Sperabam fore, ut omnes leges, non solum quae apud istos oratores, et quae apud Demosthenem sunt, sed etiam quae in aliis omnibus Graecis scriptoribus extant, in unum corpus collectae, et cum aliis recentioribus comparatae, in calce huius voluminis ponerentur: sed quod hic praestari in praesentia non potuit, alibi alioque tempore Deo fauente praestabitur.* Sed quo minus promissis stare, temporum iniquitate esse, plurimisque viri indefessi occupationibus factum opinatur Wesselingius *praef. ad Petit. p. VIII.* Quod Stephani institutum memorat etiam Taylorus *Leçt. Lysiac. cap. XI.* Intermissam a Stephano Legum Atticarum collectionem postea, nec tamen edendi consilio, sed in usus suos, suscepit Ios. Scaliger. Sic enim *Lib. IV. Epist. 343.* Carolo Labbaeo scribit: *Leges Atticas, de quibus agis mecum, numquam in animo habui edere, ut nec multa alia, quae in priuatos usus meos collegi.* Qua re magnam sane iurisprudencia Attica iacturam fecit. Iacet nunc haec collectio, qua, praeter alios, et Hugo Grotius *Epist. CCCLVII.* se usum esse testatur, tamquam thesaurus reconditus in bibliotheca academiae Lugduno Batavae, et, teste Casaubono *praef. ad Scaligeri Opusc. Post. p. 19.* Scaliger testamenti sui tabulis cauit, ne vumquam euulgaretur. Hunc Pandecten Scaligeranum oculis vsurpatum Wesselingius *d. 1. p. XI.* ita descripsit: *Complectitur excerptas ex Oratorum, Grammaticorum aliorumque scriptis leges plerasque omnes, sed aliter alioque in titulos (scilicet ac Petiti collectio) descriptas. Explicatio adiecta est rara aut nulla. Omnia denique ita sunt comparata, ut facile adpareat, priuatos in usus diuini virum ingenii ea adornasse, accuratius, ubi sese occasio dedisset, retractanda atque expedienda.* Digestum igitur Scaligeranum cum, prohibente vltima auctoris

voluntate, publicis vñibus inferuire haud posset; ne homines eruditi plena Legum Atticarum collectione diutius carere cogentur, hunc defectum se suppleturum recepit Io. Meursius, in antiquitate Attica vir omnium longe versatissimus. Vide Petr. Cunaei *Epist. CLXXIX. seq.* Quibus promissis etiam cumulate satisfecit. Nam praeter ea, quae in *Solone*, quem iam alibi laudauimus, *Areopago*, de quo suo loco dicturi sumus, et *Atticarum Lestionum Libris VI. Lugd. B. 1617. 4.* in Gronouii *Thes. Graec. Antiq. Vol. V. p. 1757—1928.* et in Meursii *Oper. ex recens. Io. Lamii Tom. II. p. 1021—1296.* passim delibavit, plerisque omnibus Draconis et Solonis legibus inuestigari, et vndique collectis, integrum iuris Attici corpus instruere adgressus est in *Themide Attica, sive de Legibus Atticis Libris II.* qui, quod in fatis esse Themidis Atticae videtur, Meursio rebus humanis dudum exempto, in lucem demum producti sunt a Io. Georg. Graeuio *Vtrai. 1685. 4.* recusi postea cum a Gronouio *ibid. p. 1945—92.* tum a Lamio *ibid. p. 1—164.* Interdum autem Meursium fictas a rhetoribus exercitationis causa leges veris sanctionibus admiscuisse, praeter Fabricium nostrum, in eo reprehendit etiam Wesselingius, dissentiente tamen Hauptmanno *de Legibus Atticis singularim ab Andocide memoratis p. 4. not. d.* et in Reiskii *Orat. Graec. Vol. VIII. p. 587.* et nuper etiam Blasio *de Decret. Atheniens. cap. XXXI. s. 6.* quem tamen hunc Fabricii locum fugisse mirari subit. Meursio igitur viuo ac spirante cum Legum Atticarum sylloge, ab eo promissa, in adspectum haud prodiret, mirum non est, alios viros iuris Attici adprime peritos eodem studio certatim flagrasse perfectum iuris Attici corpus concinnandi. In his primo loco memorandus est Phil. Iac. Mauflacus, qui in notis in Harpocratonis *Dictionarium in decem Rhetores Paris. 1614. 4.* aliquoties v. c. in *Περὶ πολος* et in *Ποδοστυβη* meminit *Synagoges Legum Atticarum*, eiusque editionem pollicetur. Cuius perficiendae

ac posteritati prodendae consilium cur deinceps repudiarit, et aliorum quoque scriptorum, quae, praeter Synagogen Legum Atticarum, a Paul. Colomesio *Biblioth. Sel. (Bibliothèque Choisie) Oper. carentis Io. Alb. Fabricio Hamb. 1709. 4. p. 450.* commemorantur, publicandorum spem destituerit, ignoramus. Procul dubio, occupationibus forensibus ac muneris publici curis distractus, tanto otio haud abundabat, quanto ad absolvendum illud opus indigebat. Provinciam igitur adhuc vacuum eodem fere tempore occuparunt duumviri egregii, Sam. Petrus, theologus, a Blasio *d. l. cap. XVI. §. 5.* in iurisperitorum numerum male relatus, et Henr. Valesius, iurisperitus, vterque praestanti eruditione, Valesius tamen ingenii felicitate, et iudicii acumine superior. Sed festinata industria et laboris assiduitate Petrus Valesium praevertit, et postea a toto edendi proposito plane abalienavit. Viso enim Petri opere, Valesius a Legum Atticarum collectione, cuius modo spem fecerat in *Excerpt. ex Nic. Damasceno p. 65. (A. 1634.)* prelo mandanda destitit, et quae magna diligentia digesta ac parata habebat, ut ipse aliquoties *not. ad Harpocrat. et Lib. V. Emendat. c. 6.* indicat, summo Musarum Graecarum detrimento, publicis vibus subtraxit. Vide *Vitam Henr. Valesii* ab Hadr. Valesio scriptam, et a Petr. Burmanno Valesii *Emendationum et de Critica libris Amst. 1740. 4.* praefixam. Hac tali modestia viri superiori saeculo in litteris principes conspicui erant, ut praeveniunt aliis labores suos, luce dignissimos, libenter supprimerent: qualem nostra aetate semidocti chartarum conscribillatores, et vani litterariae scientiae iactatores vix adhibere solent. Quantumvis autem, presso Valesii, viri ab omnibus praefidiis, ad eam rem necessariis, paratissimi, labore, ac multo magis, si is fortasse plane interciderit, magnam iacturam fecerit civitas litteraria, quam post Burmannum *praef. ad Valesii Emendat.* cui tamen nonnihil spei superest, merito dolet etiam Wesselingius:

iure

iure tamen inde colligere mihi videor, ipsam Valesium magni aestimasse Petiti opus, quod, octo libris distinctum, et in certos titulos redactum, prodiit hoc titulo: *Leges Atticae. Samuel Petitus collegit, digessit, et libro commentario illustravit Paris. 1635. fol.* De quo, post Taylorum *Lect. Lysiac. cap. X.* Petiti industriam et eruditionem praedicantem, vere ita iudicavit Wesselingius *p. XI. De Legum Atticarum Commentario quid multa? Scriptus est incredibili diligentia et cura, quae tanto est admirabilior, quod ab homine theologo sit profecta. et p. XII. Petitum ob digestas leges et diligentissime explicitas nemo debita laude fraudauerit, tametsi fortasse optarit, ut aut parcius coniecturis indulgisset, aut ab interiore sermonis Graeci notitia paratior ad eas accessisset.* Hinc variae maculae venustum corpus passim deformarunt, quibus eluendis viri doctissimi gnauiter operam dederunt. Ex instituto autem Ant. Maria Saluini scriptis *Animaduersiones in Sam. Petiti Leges Atticas*, quae cum notis D. C. hoc est Car. Andr. Dukeri publicatae sunt *Miscell. Obseru. Vol. III. Tom. III. p. 440—444. Vol. IV. Tom. I. p. 149—152. Tom. II. p. 251—261. Vol. V. Tom. II. p. 173—191.* postea repetitae in praestantissima Petiti editione, cum animaduersionibus Iac. Palmerii a Grentemesnil, A. M. Saluini, C. A. Dukeri, et P. Wesselingii, quam *Iurispr. Rom. et Attic. Tom. III. Lugd. B. 1741. fol.* continet, cum doctissima Wesselingii praefatione, qua de Legum Atticarum latoribus et collectoribus egregie fuit commentatus, ac nobismet ipsis in hoc recensu vna cum Tayloro viam praeciuir. Palmerii animaduersiones excerptis Wesselingius ex eius exemplari, quod ex Steph. Morini libris emtum Corn. Bynkershoekius illi transmiserat. Ipsius Wesselingii notae etsi paucae sunt, neque enim illi, Diodori Siculi editione tunc occupato, consilium et otium erat omnia excutere, omnes tamen exquisita sunt eruditione refertae, vt merito dolendum sit, viro incomparabili non licuisse in hanc curam solam

lam esse intento. Postea amicus Wesselingii, nec minore Graecarum litterarum scientia ornatus, Lud. Casp. Valckenarius in operosa adnotatione ad Herodotum, quae in splendidissima Wesselingii editione *Amst. 1763. fol.* compareret, multa sparsim contulit ad Leges Atticas egregie illustrandas, et Petiti hallucinationes cauendas et emendandas, qui loci peruolutando facile colligi possunt. Manent interim Legum Atticarum Pandectae, a Petito digestae, et omni suspitione Scaligeranae collectionis ab eodem in usus suos conuersae, quam Taylorus temere iniecit, a Wesselingio iure liberatae, praecipuus hoc in genere liber, quem ideo deinceps alii, qui collectiones Legum Atticarum dederunt, plerique omnes fuerunt secuti. Itaque Io. Potterus, cuius *Archaeologia Graeca* primum *Oxon. 1697. 99.* iterum auctior *Lond. 1706. Voll. II. 8.* Anglice publicata, et saepius deinceps repetita, postremo, quod sciam, 1776. ex Latina versione, cuius auctor tamen neque latine, neque grammatice ubique scripsit, non solum Thesauri Gronouiani *Vol. XII.* subiuncta, sed etiam separatim edita *Lugd. B. 1702. fol.* ac *Venet. 1734. Tom. II. 4.* typis renouata est, quam nuper etiam in linguam vernaculam transtulit, animaduersionibus et nouis commentationibus locupletauit Io. Iac. Rambachius *Hal. 1775. 76. 78. Voll. III. 8.* Potterus, igitur, *Lib. I. c. 26.* postquam de legibus Atheniensium vniuersè disseruit, leges ipsas, secutus Petitum, additis nonnullis, adiecit: quarum obscuriores, causis indagatis, Rambachius passim illustrauit. Porro *Collectio Legum Atticarum* ex Petiti ac Potteri recensione, omissis tamen Graecis, exstat apud Christ. Gottfr. Hofmannum *Hist. Iur. Rom. Iust. Vol. II. P. I. p. 77. seqq.* Denique Lamius Meursii *Themidi Atticae d. l. e Petito Syllogen Legum Atticarum* subiunxit. Enimuero Claud. Salmasius, illustri nominis fama, qua Petitus splendebat, haud deterritus, nouam et integram *Legum Atticarum collectionem* cum commentario animo fuit meditatus.

B

Hoc

Hoc tradit Taylorus, loco tamen, vbi propositi sui mentionem fecerit Salmasius, non adscripto. Wesſelingius in hanc rem laudat *de Mod. Vjur. cap. XV. et XVII.* Sed in his capitibus, et omnino in toto illo libro talis commentationis a Salmasio promissae nec volam nec vestigium inuenio. Rectius autem huc videtur esse referendus locus *Misc. Defens. cap. X. p. 304.* Ac fortasse hoc consilio rogauit Io. Frid. Gronouium *Lib. I. Epist. 120. accurante Ant. Clementio Lugd. B. 1656. 4.* vt collectionem legum Atticarum, a Scaligero olim compilatam, et in bibliotheca publica academiae Lugduno Batauae positam, ab Heinsio, illius praefecto, ad aliquot dies sibi vtendam impetraret. Sed ab opere perficiendo graues illae cum Heraldo altercationes, ac fortasse ipsius Heraldi *Lib. III. Animadu. in Salmasii Obseru. ad Ius Att. et Rom. c. 16. §. 17.* amarae irrisiones eum postea videntur retraxisse, neque ideo inter libros adfectos et inchoatos, quorum indicem dedit Clementius *Proleg. de laudibus et vita Salmasii p. LXVII. seqq.* illius mentionem reperimus. Idem in animo habuisse Petr. Lambecium, vt ex eius *Prodomo Historiae Literariae* liqueat, ait Taylorus, qui etiam laudat G. Critonii, professoris regii Parisiensis, *Praefationem in Draconis et Solonis leges*, in Cod. MS. CCCCXLIX Biblioth. Caes. Surrexit tandem nostra aetate nouus fugientis Themidis Atticae stator, Io. Taylorus, vir profundae eruditionis, et ab vsu sermonis Attici et oratorum veterum instructissimus, quem, maximo eloquentiae et iurisprudentiae Atticae damno, acerba fata mortalibus eriperunt. Qui quidem cum in notis suis ad Lyfiam, Demosthenem et Aeschinem permulta ad Themidem Atticam pertinentia, quibus Meursius, Petitus alique praecipui nominis interpretes vel supplerentur, vel corrigerentur, larga manu fudit, tum integram Legum Atticarum collectionem meditatus in eam curam totus incubuit. Quod ipse variis locis declarauit. Sic praef. ad Lyfiam p. XXXVI. seq. edit. Lond. p. 97. Reisk. *Sis interea admo-*

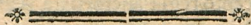
admonitus, inquit, neque enim a loco alienum esse dixi admonere, me in iurisprudentia Attica paene totum, et isti quasi glebae adscriptitium, Demosthenis totum quod superest, accurate ad fidem codd. MSS. recensitum prelo indies parare. Et ad orat. I. in Theomnest. p. 171. edit. Lond. p. 341. Reisk. Gratiorem paullo operam, inquit, sumere videbor, quam sumo quotidie, in Legibus Atticis recensendis: quarum συλλογήν, suppetant modo vires et hoc otium academicum, in lucem meditor proferre. Formam autem commentarii de Republica Atheniensis adumbravit Lect. Lysiac. cap. X. Eiusdem commentarii mentionem fecit in Demosth. orat. in Neaer. in Reiskii Appar. Crit. ad Demosth. Vol. II. p. 1023. et in Aeschin. orat. contra Ctesiph. Vol. III. p. 402. edit. Reisk. Ex his ut quisque erat Taylorani nominis studiosissimus, ita maxime angurabatur, eum ceteris omnibus palmam esse praerepturum. Sed prohi dolor! commentarium omnium votis exoptatum non minus, quam absolutionem Demosthenis praematurus eius excessus intercepit. Quare nisi iurisprudentiae Atticae novus instaurator Tayloro similis contingat, quod in hac saeculi nostri socordia ac mollietate, tantoque Graecarum litterarum, maxime inter iuriconsultos, neglectu magis optandum esse quam sperandum videtur, iacebit illa relicta planeque deserta. Verissime Wesselingius laudata praef. ad Petit. p. XI. in haec verba exclamat: *Quam rari illi sunt, qui iuris disciplinam professi Solonis Draconisque leges aut examinare velint aut possint! Sed alii olunt mores, cum severa lege studiis operarentur, et, vitatis compendiorum semitis, viam regiam insisterent. Nos facilitate quadam et πωλύπραγμοσύνη partem a maioribus gloriam corrumpimus.* Certe eorum fructum nondum cepimus, quae pluribus abhinc annis, cum magna omnium admiratione, e Francogallia adnunciata leguntur *Hist. Acad. Inscript. Tom. IV. p. 545. edit. Amst. 1736. 8.* Farmontium, suscepto regia auctoritate A. 1710 CC XXI. et 1710 CC XXX. in Orientem itinere literario, e ruderibus Athenarum

narum eruisse, et in bibliothecam Francia regis importasse, praeter alia vetustatis monumenta, *les tables originales de ces Loix d'Athenes si sages, si vantées, si long-tems cherchées, que l'on avoit cru perdues pendant tant de siècles, et dont nous n'avions dans les plus anciens Auteurs que des lambeaux, précieux à la vérité, mais qui nous laissoient ignorer la plus grande partie du Droit Civil des Athéniens.* Quae si vera sunt, licet haec narratio, quod dissimulare non possumus, nobis adhuc valde suspecta videatur, nihil magis in votis habemus, nisi hoc, ut nouus aliquis vel Maussacus, vel Petitus, vel Valesius, ex illa gente diuinitus excitatus, tabulis Legum Atticarum felicissime repertis tam editor quam interpretis obringat. Tum enim demum, ut verba Wesselingii *d. l. p. VII.* mea faciam, multa, ad quae offensum frequenter fui, elucescent clarissime, neque pauciora, quae optimo cuique latebant, in apicem proferentur, redibitque legum axibus ordo pristinus, in quo monumentorum inopia viri egregii operam sunt frustrati.

Progrediendum nunc erat ad reliquas scriptorum iuris Attici classes, supra a nobis constitutas. Sed eas in hanc disputatiunculam, loco sterilium aliquot enunciationum, e iure controuerso depromtarum, prelo mandatam, et, minuendi sumtus gratia, paucarum paginarum angustiis terminandam, includere non possumus, ideoque siue in aliud tempus, ubi primum comoda sese obtulerit occasio, siue in locum suum, ut iam alibi professi sumus, referuamus. Ceterum, beniuole lector, qui mel iurisprudentiae Cecropium haud naufas, et hoc altero specimine

*Induxi te ad legendum; sincerum mihi
Candore noto reddas iudicium peto.*

ULB Halle

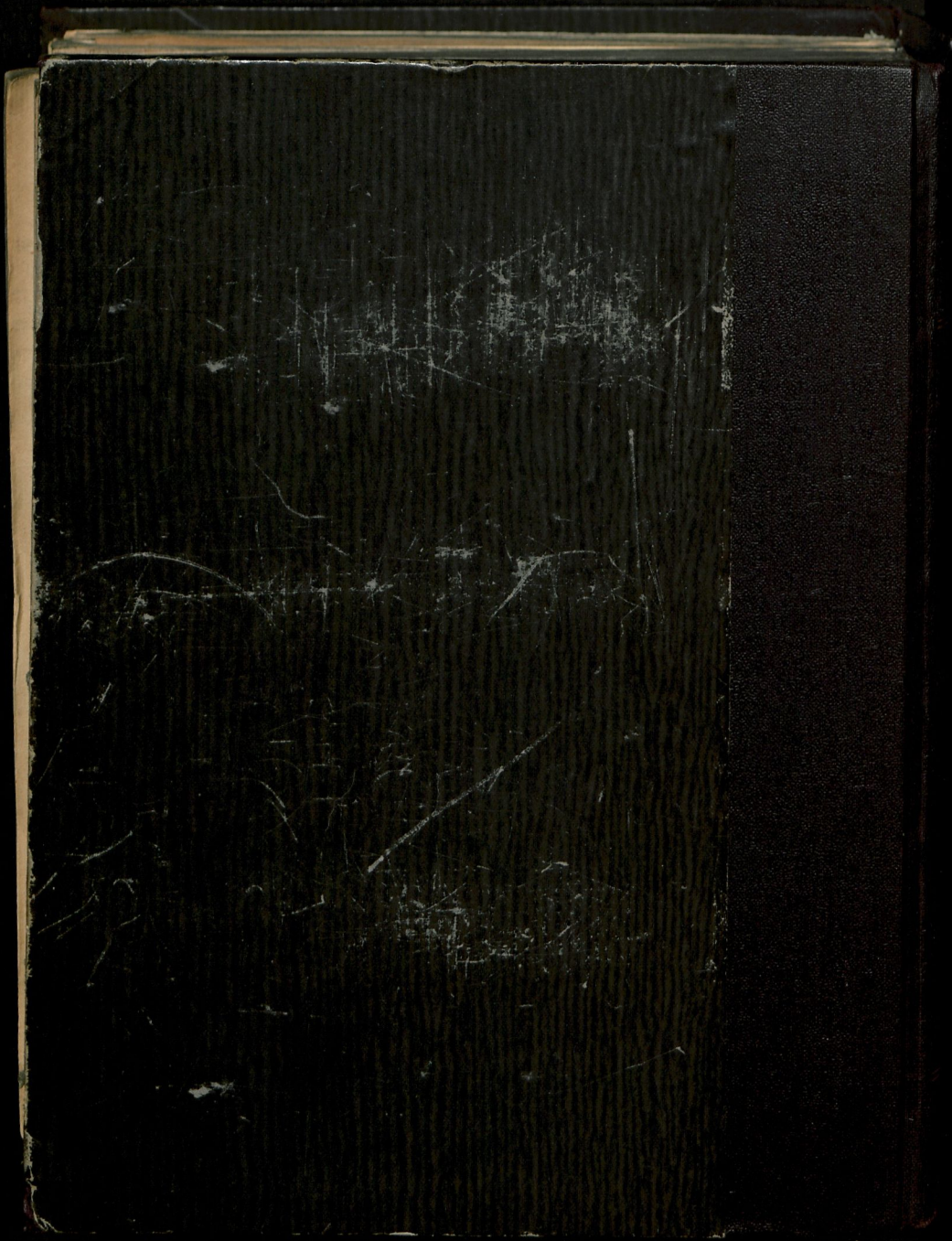
3

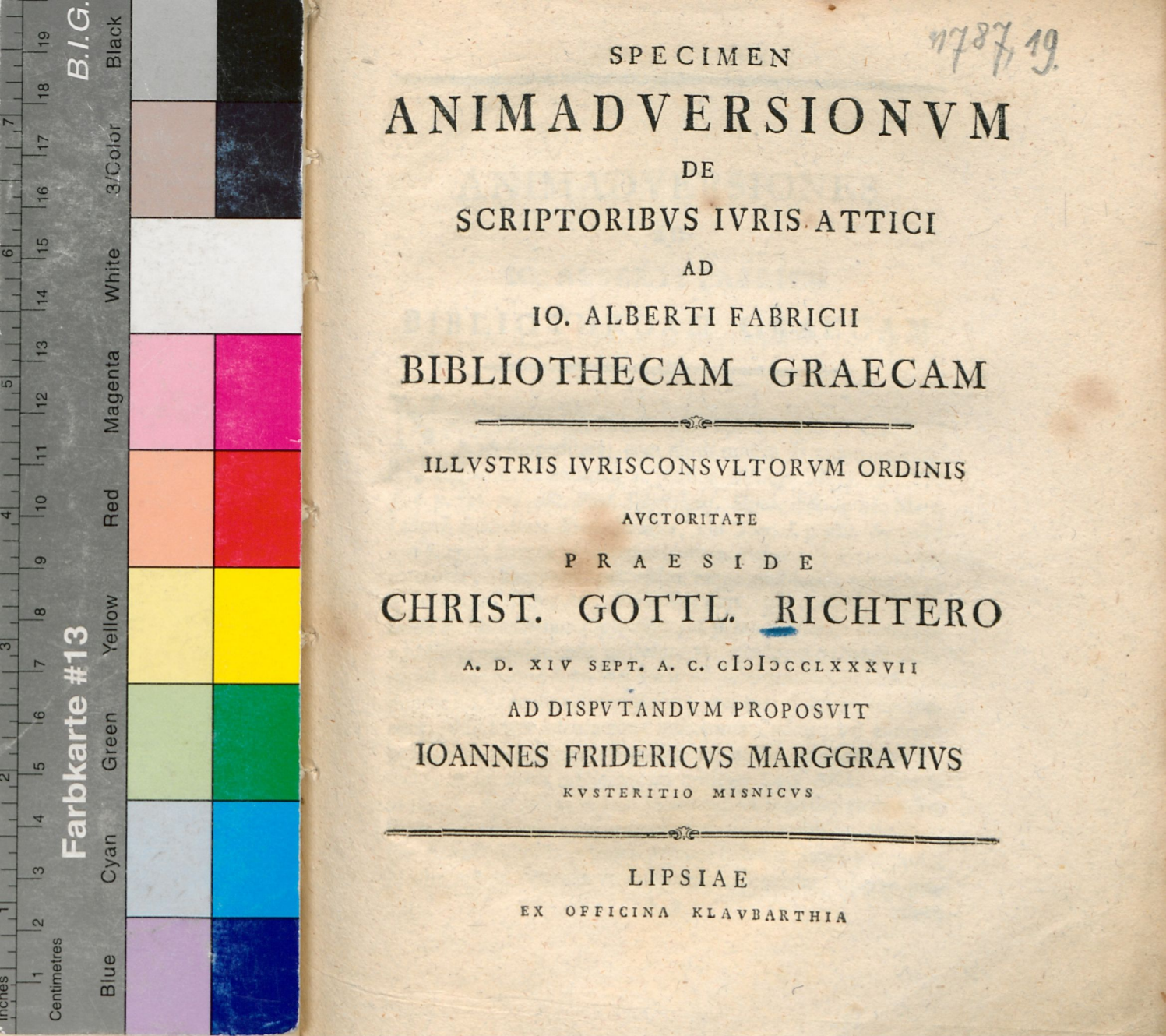
003 335 402

St.

1787/19

SPECIMEN

ANIMADVERSIONVM

DE

SCRIPTORIBVS IVRIS ATTICI

AD

IO. ALBERTI FABRICII

BIBLIOTHECAM GRAECAM

ILLVSTRIS IVRISCONSVLTORVM ORDINIS

AVCTORITATE

PRAESIDE

CHRIST. GOTTL. RICHTERO

A. D. XIV SEPT. A. C. cIoIoCCCLXXXVII

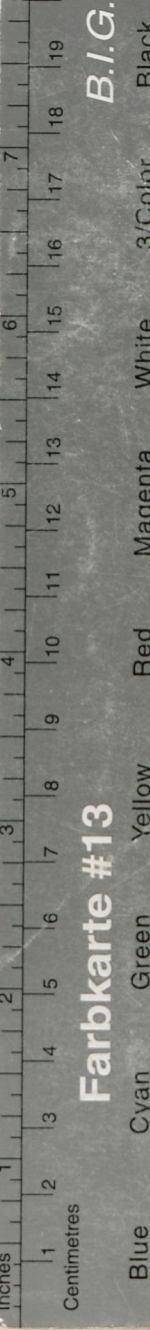
AD DISPVTANDVM PROPOSVIT

IOANNES FRIDERICVS MARGGRAVIVS

KVSTERITIO MISNICVS

LIPSIAE

EX OFFICINA KLAVBARTHIA

B.I.G.

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

Farbkarte #13

